37 χώρες

1.281 αθλητές

127 αθλήτριες

Η ΕΠΟΧΗ

Με το βλέμμα στραμμένο στη Γερμανία, όπου η τρελή κούρσα των ναζί οδηγούσε τον Χίτλερ στην εξουσία, η Ευρώπη δεν έδειχνε διάθεση για αγώνες. Η μικρή συμμετοχή αθλητών δημιούργησε αρνητικό ρεκόρ, καθώς λιγότεροι είχαν να εμφανιστούν από το 1904, όταν πάλι στις ΗΠΑ είχε οργανωθεί η Ολυμπιάδα. Μόνο που τότε ήταν η απόσταση που βάραινε κι όχι ο φόβος που το 1932 πλανιόταν πάνω από την Γηραιά Ήπειρο. Ο Χίτλερ είχε ξεκινήσει ως καρικατούρα και εξελισσόταν σε απειλή. Δέκα χρόνια, νωρίτερα, είχε βάλει τις υποθήκες του μέλλοντός του.

Στα 1923, το γερμανικό μάρκο είχε εκμηδενιστεί και οι άνεργοι, στη χώρα, έφταναν τα 2.000.000, αριθμός πρωτοφανής για την εποχή. Ο Χίτλερ θεώρησε τότε πως ήρθε η ώρα να κάνει πραξικόπημα, χρησιμοποιώντας τα 20.000 μέλη των ταγμάτων εφόδου, που είχε οργανώσει. Η απόπειρα απέτυχε και ο Χίτλερ καταδικάστηκε σε φυλάκιση πέντε χρόνων.

Ο Ρούντολφ Ες έσπευσε και ζήτησε να γίνει γραμματέας του Χίτλερ, όσο αυτός θα εξέτιε την ποινή του. Εκεί, στο φωτεινό και άνετο κελί που του παραχωρήθηκε, ο Χίτλερ υπαγόρευε κι ο Ες κατέγραφε. Γεννήθηκε το βιβλίο «Ο αγώνας μου» («Mein Kampf»),

ευαγγέλιο του ναζισμού. Στο μεταξύ, ο εθνικισμός είχε βρει ένα νέο είδωλο στο πρόσωπο του έγκλειστου. Κινήθηκαν οι μηχανισμοί κι ο Χίτλερ αμνηστεύτηκε τον Δεκέμβριο του 1924. Ξανάφτιαξε την ομάδα του με την υποστήριξη του στρατηγού Έριχ Λούντεντορφ, που ήδη ήταν βουλευτής.

Στα 1928, ο Χίτλερ βάφτισε την ομάδα Εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα (Nazional Sozialistische και, για συντομία, Nazi). Η αύξηση της επιρροής των κομμουνιστών έπεισε τους μεγιστάνες της βιομηχανίας να τον χρηματοδοτήσουν γενναία. Στα 1930, μετά το κραχ στη Γουόλ Στριτ, οι άνεργοι στη Γερμανία έφταναν τους 3.700.000 και η χιτλερική προπαγάνδα εξασφάλιζε 107 ναζιστές στη Βουλή. Στις εκλογές, που έγιναν στις 22 Ιουλίου του 1932, παραμονή της έναρξης των αγώνων, οι ναζί βουλευτές αριθμούσαν τους 230 και τρομοκρατούσαν το Ράιχσταγ (τη γερμανική βουλή).

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Χίντεμπουργκ κάλεσε τον Χίτλερ σε κυβέρνηση συνεργασίας με πρωθυπουργό τον βαρόνο Φραγκίσκο φον Πάπεν. Ο Χίτλερ αρνήθηκε. Νέες εκλογές, στις 6 Νοεμβρίου του 1932, έριξαν τη δύναμη των ναζί, υπέρ των κομμουνιστών, που, μαζί με τους σοσιαλδημοκράτες, συγκέντρωναν το 38%.

Στα τέλη Ιανουαρίου του 1933, οι άνεργοι έφτασαν τους 6.013.000 προσφέροντας στον Χίτλερ το πιο ακαταμάχητο προεκλογικό όπλο. Ο Χίντεμπουργκ διέλυσε τη βουλή για μια ακόμα φορά και προκήρυξε νέες εκλογές, για τις αρχές Μαρτίου. Αυτές, οι ναζί δεν ήταν διατεθειμένοι να τις χάσουν.

Στις 27 Φεβρουαρίου του 1933, ο συνεργάτης του Χίτλερ, Χέρμαν Γκέρινγκ, έδωσε εντολή στους δικούς του να βάλουν φωτιά στο Ράιχσταγ. Ενοχοποιήθηκαν ένας Γερμανός και τρεις Βούλγαροι κομμουνιστές (ανάμεσά τους και ο μελλοντικός ηγέτης της Βουλγαρίας και τότε μέλος του προεδρείου της 3ης Διεθνούς, Γκεόργκι Δημητρώφ). Η σκευωρία έπεσε στη δίκη και οι κατηγορούμενοι αθωώθηκαν αλλά οι εκλογές είχαν ήδη γίνει. Περίπου 800.000 «αγανακτισμένοι» ναζί είχαν κινητοποιηθεί, ενώ η χιτλερική προπαγάνδα δεν άφηνε περιθώρια στους αντιναζί να πάρουν ανάσα. Ο Χίτλερ πήρε 44% των ψήφων, που, μαζί με το 8% των εθνικιστικών κομμάτων, του έδωσε την πολυπόθητη εξουσία. Στις 21 Μαρτίου του 1933, η νέα βουλή, με 441 ψήφους έναντι 94, έδινε δικτατορικές εξουσίες στον Χίτλερ.

ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

Το μεγάλο κραχ του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης, μόλις τρία χρόνια πριν, η φτώχεια, η ανεργία, ο γκαγκστερισμός και η ποτοαπαγόρευση είχαν γονατίσει τους Αμερικανούς που αναζητούσαν μια διέξοδο να ξεσκάσουν, μια φυγή από το άγχος της καθημερινότητας. Και η ευκαιρία τους δόθηκε με τους Ολυμπιακούς του Λος Άντζελες.

Αριθμοί θεατών που θα μπορούσαν να συναγωνιστούν τους αντίστοιχους της πρώτης Ολυμπιάδας στην Αθήνα, σε αντίθεση με τη μειωμένη προσέλευση αθλητών, αλλά και, για πρώτη φορά, κέρδη από τις εισπράξεις ήταν το εντυπωσιακό γεγονός των αγώνων. Κέρδη που μόνον οι Αμερικανοί μπορούσαν να πετύχουν. Χάρη στη οργάνωση, στο σόου, στη διαφήμιση αλλά και στη μείωση του κόστους.

Στην πραγματικότητα, τίποτα δεν δόθηκε δωρεάν. Όλα πωλήθηκαν.

Η παταγώδης αποτυχία των αγώνων του Σαιν Λούις, το 1904, ήταν η πρόκληση για τη ρεβάνς που θέλησαν να πάρουν από τους προκατόχους τους. Οι αγώνες Λος Άντζελες ήταν μια λαμπρή διοργάνωση.

Για πρώτη φορά λειτούργησε Ολυμπιακό Χωριό, υπήρχαν θαυμάσιες αθλητικές εγκαταστάσεις και παρουσιάστηκε μια ονειρική μελέτη έναρξης. Χάρη στο Ολυμπιακό Χωριό,

το κόστος της συμμετοχής για διαμονή και διατροφή ανά αθλητή, έπεσε στα 500 δολάρια, από τα 1.500 που ήταν.

Η παρουσία των θεατών έδωσε τον απαραίτητο παλμό και προσέδωσε κύρος, αίγλη και φυσικά εισπράξεις. Στην τελετή της έναρξης βρέθηκαν περίπου 100.000 θεατές, ενώ

καθημερινά τους αγώνες παρακολουθούσαν 40.000 – 80.000 φίλαθλοι που υπάκουαν υπομονετικά σε κάθε ανακοίνωση διοργανωτών. Μόνο το 1896, στην Αθήνα, υπήρχε τόσο εντυπωσιακή προσέλευση φιλάθλων και τόσο μεγάλο ενδιαφέρον για τα αγωνίσματα.

Οι διοργανωτές είχαν φροντίσει να χρησιμοποιηθεί για πρώτη φορά εκφωνητής, ο Μπιλ Χένρι, που έκανε περιγραφή και αναφορές σε πρόσωπα και ρεκόρ.

Δεν έλειψαν και κάποια λάθη, όπως το ότι στα 3.000 μ. στιπλ οι αθλητές έτρεξαν 460 μέτρα παραπάνω, ενώ στον τελικό των 100 μ. ο Αμερικανός Ραλφ Μέτκαλφ ξεκίνησε ενάμισι μέτρο πίσω από τους άλλους.

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

Το δίλημμα για **τον** Στέφαν ήταν απλό: Να τρέξει τα 100 γυναικών ως άνεργη Αμερικανίδα Στέλλα ή ως εργαζόμενη Πολωνέζα Στανισλάβα; Προτίμησε τη δουλειά και φύλαξε το τρομερό μυστικό ως τον θάνατο.

Η οικογένεια Βαλασίεβιτς είχε μεταναστεύσει από την Πολωνία, στις ΗΠΑ, αναζητώντας καλύτερη τύχη. Η Στανισλάβα είχε αλλάξει το όνομά της σε Στέλλα Γουόλς, δούλευε και προπονιόταν στο σπριντ. Τη θεωρούσαν υποψήφια για το χρυσό μετάλλιο. Κι εκείνη ετοιμαζόταν να γίνει Αμερικανίδα πολίτης. Οι καιροί όμως ήταν δύσκολοι. Παραμονές των αγώνων, απολύθηκε. Μάταια αναζητούσε δουλειά δεξιά κι αριστερά.

Οι εφημερίδες έγραψαν για την περιπέτειά της, σημείωσαν ότι ήταν πολύ καλή στους δρόμους ταχύτητας κι ότι ετοιμαζόταν να γίνει Αμερικανίδα αλλά δουλειά κανένας δεν της έδινε. Παραμονή της ορκωμοσίας, μετά την οποία θα αποκτούσε επίσημα την πολυπόθητη

αμερικανική υπηκοότητα, την κάλεσαν στην πολωνική πρεσβεία. Η προσφορά ήταν απλή:

Θα την προσλάμβαναν ως υπάλληλο της πρεσβείας, με αντάλλαγμα να τρέξει στους Ολυμπιακούς με τα χρώματα της πατρίδας της Πολωνίας. Δέχθηκε.

Βγήκε πρώτη στον αγώνα 100 γυαρδών γυναικών κι έγινε η πρώτη στον κόσμο που κάλυψε την απόσταση σε λιγότερο από δώδεκα δευτερόλεπτα: 11.9 για την ακρίβεια, νέο παγκόσμιο ρεκόρ.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Βερολίνου, η Στέλλα Γουόλς ήρθε δεύτερη, κερδίζοντας ασημένιο μετάλλιο, ενώ ένας Πολωνός δημοσιογράφος δημιούργησε σκάνδαλο γράφοντας ότι η νικήτρια, η Αμερικανίδα Έλεν Στέφενς, ήταν άνδρας και όχι γυναίκα. Οι Γερμανοί διοργανωτές τον διέψευσαν λέγοντας ότι η χρυσή ολυμπιονίκης είχε περάσει με επιτυχία το σεξ κοντρόλ.

Το σοκ ήρθε 44 χρόνια αργότερα. Στις 4 Δεκεμβρίου 1980, σε ηλικία 69 ετών, ως Στέλλα Γουόλς, η Στανισλάβα Βαλασίεβιτς σκοτώθηκε κατά τη διάρκεια μιας ληστείας σε σούπερ – μάρκετ, στο Κλίβελαντ. Στη νεκροψία, έκπληκτοι οι γιατροί ανακάλυψαν ότι η χρυσή ολυμπιονίκης του Λος Άντζελες ήταν άντρας. Ξέσπασε σκάνδαλο, ενώ κάποιοι άρχισαν να σκαλίζουν τα χαρτιά. Βρέθηκε το πιστοποιητικό γέννησης που ανέφερε το όνομα Στέφαν Στέφαν Βαλασίεβιτς.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ

Δέκα αθλητές αποτέλεσαν την ελληνική ολυμπιακή ομάδα. Έφθασαν στο Λος Άντζελες έπειτα από ένα ατέλειωτο ταξίδι με πλοίο. Πενιχρά τα αποτελέσματα: Στον στίβο, ο

Πέτρος Χλέντζος πήρε την 7η θέση στο επί κοντώ με 3.75, ενώ οι υπόλοιποι αθλητές καταποντίστηκαν.

Το γόητρο της αποστολής έσωσαν οι Έλληνες παλαιστές: Κέρδισαν πέμπτη θέση, ο Γιώργος Ζερβίνης στα 56 κιλά της ελληνορωμαϊκής και ο Γιάννης Φαρμακίδης στα 61 κιλά της ελευθέρας.

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

* Στους αγώνες ποδηλασίας, απαγορευόταν αυστηρά να δεχθεί βοήθεια κάποιος αθλητής, ιδιαίτερα στα αγωνίσματα μεγάλων αποστάσεων. Δεν απαγορευόταν όμως το «σελφ σέρβις»! Κι όλοι παραξενεύτηκαν, όταν είδαν τον Ιταλό πρωταθλητή, Ατίλιο Παβέζι, να καταφθάνει στην αφετηρία του δρόμου των εκατό χιλιομέτρων κουβαλώντας σάντουιτς με ζαμπόν, μπουκάλια νερό, μπανάνες και ένα μπολ σούπα. Κι ακόμα, δύο λάστιχα για ρεζέρβα. Ο Παβέζι πήρε τον αγώνα και, φυσικά, το χρυσό μετάλλιο!

* Λίγο έλειψε ο Σουηδός πρωταθλητής στο μοντέρνο πένταθλο, Γιόχαν Οξεστέρνα, να βρεθεί στη φυλακή αντί να μετάσχει στους αγώνες. Έφθασε νωρίς στον χώρο της σκοποβολής (ενός από τα πέντε αθλήματα), διαπίστωσε πως ήταν μόνος του και, για να σκοτώσει την ώρα του, το έριξε στην προπόνηση πυροβολώντας δέντρα για στόχους. Ξαφνικά, μπροστά του ξεφύτρωσε ένας αστυνομικός που θέλησε να τον συλλάβει για οπλοκατοχή και οπλοχρησία. Μάταια ο Σουηδός προσπαθούσε με τα λίγα αγγλικά του να του εξηγήσει ότι ήταν αθλητής.

Ο αστυνομικός δέχτηκε να περιμένει λίγο. Λίγο αργότερα, κατέφθασαν οι κριτές και εξήγησαν στον αστυνομικό, τι συμβαίνει. Πείσθηκε να τον αφήσει αλλά παρέμεινε στον χώρο, για να διαπιστώσει αν του έλεγαν την αλήθεια. Και έζησε τον θρίαμβο του Σουηδού, που πήρε το χρυσό μετάλλιο.

* Η Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων της Βραζιλίας δεν διέθετε χρήματα για να στείλει αθλητές στο Λος Άντζελες. Η λύση που προτάθηκε, ήταν να μπαρκάρουν οι σαράντα αθλητές της ομάδας σε ένα φορτηγό πλοίο με καφέ. Αν το εμπόρευμα πουλιόταν στον δρόμο, θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις εισπράξεις για να πάνε στο Λος Άντζελες. Λιμάνι με λιμάνι, όλο και κάτι πουλούσαν. Ήταν όμως η εποχή που υπήρχε υπερπροσφορά καφέ. Τα χρήματα που τελικά μαζεύτηκαν, με δυσκολία επαρκούσαν για τους 24 από τους σαράντα. Αναγκαστικά, οι 16 έμειναν στο πλοίο ως το τέλος των αγώνων. Μετάλλιο δεν κατάφεραν να πάρουν.

* Ο Τακέισι Νίσι πρέπει να είναι ο μοναδικός ολυμπιονίκης που έκανε χαρακίρι. Ήταν υπολοχαγός του ιαπωνικού στρατού και, με το άλογό του Ουράνους, πήρε στην ιππασία χρυσό μετάλλιο στα άλματα. Στα τέλη του Β' Παγκοσμίου πολέμου, ήταν συνταγματάρχης, διοικητής επιλαρχίας αρμάτων μάχης στο νησί Ιβοζίμα, που έμεινε στην ιστορία για τις σφοδρές συγκρούσεις Ιαπώνων και Αμερικανών πεζοναυτών. Ο Νίσι ήταν ένας από τους υπερασπιστές του νησιού που αρνήθηκαν να παραδοθούν. Αυτοκτόνησε κάνοντας χαρακίρι.

* Εποχή της ποτοαπαγόρευσης και το αλκοόλ απαγορευόταν στο Ολυμπιακό Χωριό. Οι Γάλλοι δεν μπορούσαν να το χωνέψουν. Κατέθεσαν αναφορά με την οποία υποστήριξαν ότι το κρασί που έχουν φέρει μαζί τους είναι απαραίτητο για τη διατροφή τους, σύμφωνα με τα έθιμα της πατρίδας τους, και επιπλέον βασικό συστατικό τη δίαιτας των αθλητών τους. Η οργανωτική επιτροπή αποδέχθηκε το αίτημα. Και οι Γάλλοι ήταν οι μοναδικοί που νόμιμα έπιναν το κρασάκι τους σε όλη τη διάρκεια των αγώνων.

ΞΕΡΕΤΕ ΟΤΙ:

* Ο Ούγγρος Αντόνις Λεμπέρκοβιτς χτύπησε ακριβώς κέντρο στη σκοποβολή αλλά σε λάθος στόχο. Κέρδισε το χρυσό μετάλλιο, καθώς κανένας δεν κατάλαβε τίποτα. Ο ίδιος, αργότερα, εκμυστηρεύτηκε την παράβαση.

* Το μεγαλύτερο σκορ στο χόκεϊ επί χόρτου στην ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων σημειώθηκε στον αγώνα Ινδίας – ΗΠΑ. Οι Ινδοί νίκησαν με 24-1!

* Ο Αμερικάνος γυμναστής Τζορτζ Ροθ, που πήρε χρυσό μετάλλιο, ήταν τόσο φτωχός ώστε κρυφά έπαιρνε τρόφιμα από το Ολυμπιακό Χωριό και τα έδινε στη γυναίκα του και στα παιδιά του…

* Ο Πίτερ Μέριγκερ (ΗΠΑ), χρυσός ολυμπιονίκης στα 87 κ. της ελευθέρας πάλης, έμαθε να παλεύει με μαθήματα δι' αλληλογραφίας…

* Η ομάδα χόκεϊ της Ινδίας, που πήρε το χρυσό μετάλλιο, απευθύνθηκε και στον Μαχάτμα Γκάντι, όταν αναζητούσε χρήματα για να καλύψει τα έξοδα του ταξιδιού. Ο Γκάντι ρώτησε: «Τι είναι χόκεϊ;»

(Έθνος, Αύγουστος 2004) (τελευταία επεξεργασία, 30.7.2009)